

JAARBOEK

VAN HET

KONINKLIJK NEDERLANDSCH GENOOTSCHAP

VOOR

MUNT- EN PENNINGKUNDE

ONDER DE ZINSPREUK

„Concordia res parvae crescunt”

TE

AMSTERDAM

XXV. 1938.

AMSTERDAM

P. A. HEMERIJCK

(A. T. KLEEREKOOPEK)

1938.

Ridderorden en Eereteekenen van het Koninkrijk Holland (1806—1810).

Den 24 Mei 1806 was het Koninkrijk Holland gesticht. Nauwelijks had LODEWIJK NAPOLEON de regeering daarover aanvaard, of hij schreef zijn broeder, den Franschen Keizer, dat hij het voornemen had een Orde voor zijn land in te stellen, gewijd aan de Eendracht. Bij den brief was gevoegd een teekening van ISABEY¹⁾, voorstellende het ontwerp van de Orde: een anker hangende aan een koninklijke kroon. Op het anker een vierarmig wit geëmailleerd kruis, voorzien van een medaillon met het portret van den koning, op de keerzijde de Nederlandsche leeuw met het devies: L'UNION FAIT NOTRE FORCE.

De keizer was voor dit voorstel niet te vinden en raadde zijn broeder aan niet te haastig te werk te gaan, maar eerst althans zijn kroning af te wachten.

LODEWIJK van zijn kant was met dit antwoord niet tevreden en schreef terug:

„N'ayant pas d'argent à donner et très peu de places, il m'aurait été bien agréable et surtout bien utile de pouvoir donner la décoration d'un ordre du pays. Il en existe partout, et cette institution est peut-être la seule mesure qui puisse avoir une grande influence sur l'esprit national et ramener les idées républicaines des vieux et froids Hollandais à la monarchie.”

¹⁾ JEAN BAPTISTE ISABEY, bekend Fransch miniatuurschilder, geb. 1767, overl. 1855.

Hoewel hierop weer een negatief antwoord van den keizer ontvangen werd, wilde de koning niet langer wachten:

„Considérant que parmi les Etats monarchiques la Hollande était le seul qui n'ait point d'ordre de chevalerie; considérant que la nation hollandaise étant célèbre dans les annales du monde par le génie de ses habitants et leur histoire militaire, il était de son devoir de ne négliger aucun moyen de lui conserver le rang et la considération dont elle avait toujours joui; voulant, en conséquence, instituer des récompenses publiques pour ceux de ses sujets qui se distingueraient dans toutes les classes et notamment pour les officiers de terre et mer”, stichtte de koning krachtens een wet van 12 December 1806 de *Grand Ordre de l'Union*, benevens een *Ordre royal du Mérite*.

Een volgende wet stelde op 16 December 1806 de administratie en de discipline van beide orden vast, beschreef den vorm van de decoraties, enz.

De *Grand Ordre de l'Union* kon slechts gevormd worden door 30 ridders-Grootkruis. Het ordeteeken bestond uit een gouden plaque met negen punten als symbool van de negen departementen van het koninkrijk, op de plaque een zwemmende leeuw met het devies: LUCTOR ET EMERGO. Het bijbehorende hemelsblauwe zijden lint van den rechter schouder naar de linker heup te dragen.

De *Ordre royal du Mérite* zou uit ten hoogste 50 commandeurs en 300 ridders bestaan en bezat als juweel een gouden kruis met acht gepareelde wit geëmailleerde punten, afwisselend groot en klein; tusschen elk der punten een gouden bij met uitgespreide vleugels. In het midden van de ster was bevestigd een gouden medaillon, waarop aan de eene zijde de kop van LODEWIJK NAPOLEON

met omschrift: LODEWIJK I KONING VAN HOLLAND, aan de andere zijde de Nederlandsche Leeuw met zwaard en pijlenbundel en met omschrift: DOE WEL EN ZIE NIET OM, het devies der Orde op een groen geëmailleerden grond. Boven het geheel de gouden koninklijke kroon aan een licht groen gewaterd zijden lint. Grootste afstand van parel tot parel 45 m.M.

De commandeurs droegen hetzelfde kruis, echter en sautoir; bovendien aan de linker zijde een in zilver op blauwen grond geborduurd Grieksch kruis.

De militairen die gedecoreerd waren voor den slag bij Doggersbank (1781) kregen, krachtens deze decoratie, terstond de koninklijke orde van verdienste.

NAPOLEON was zeer ontstemd en schreef d.d. 7 Januari 1807:

„Vous marchez trop légèrement et trop vite; vous créez des ordres de chevalerie, ce qui est une chose ridicule. La Légion d'honneur n'a jamais été considérée comme un ordre de chevalerie. Vous ne vous contentez pas d'en faire un, vous en faites deux . . . Je vous avais écrit de ne point le faire . . . Si vous n'y avez pas donné, laissez dormir cela.”

LODEWIJK NAPOLEON had echter reeds het kapittel van de orde van verdienste benoemd: VAN KINSBERGEN, VAN STYRUM, DU MONCEAU, DE WINTER, VAN NYEVELT en TWENT, als grootkanselier der orden den heer v. D. GOES aangesteld en voor de dotaties de opbrengsten van verschillende vaste goederen bestemd, waaronder die van den verkoop van alle in beslag genomen Engelsche waren en bezittingen.

In het nummer van 12 Januari 1807 van het *Staatsblad van het Koninkrijk Holland* werd de eerste lijst der gedecoreerden gepubliceerd.

Om aan de ontstemming van zijn broer eenigszins tegemoet te komen, hief LODEWIJK de Grand Ordre de l'Union, waartoe nog niemand benoemd was, op en stelde bij besluit van 13 en 14 Februari 1807 één nieuwe orde in: *L'Ordre royal de Hollande*, met 30 grootkruisen, 50 commandeurs en 450 ridders.

Het lint werd hemelsblauw, het email van het medaillon evenzoo, terwijl de staande leeuw vervangen werd door een die uit de golven opduikt, evenals op het wapen van Zeeland. De ster van het Grootkruis droeg 8 punten in plaats van 9 en was in zilver uitgevoerd.

De leden van het kapittel der vorige orde bleven gehandhaafd, de heeren ROËLL en SIX werden er aan toegevoegd²⁾.

Op 16 Februari 1807 vond de eerste uitreiking der ordeteekenen met groote praal plaats, waarbij LODEWIJK in zijn rede het devies volgens het door BILDERDIJK gevonden recept fonetisch moet hebben uitgesproken naar: „doux elle ainsi nid homme”. De koning sprak namelijk zeer moeilijk de taal van zijn koninkrijk.

Toch bleef NAPOLEON ontevreden: „C'est une distinction hors de saison qui ne vous fait point d'amis de ceux auxquels vous l'avez donnée et qui vous fait des ennemis de tous ceux, auxquels vous ne l'avez pas donnée Et comment, en effet, avec le moindre jugement, peut-on,

²⁾ Bij P. G. WITSEN GEYSBEEK, *Puntlichten*, Amst. 1834, deel III, blz. 113, leest men 't volgende gedichtje:

Aan LOUIS BONAPARTE. 1808.
De spreuk „Doe wel en zie niet om”
LOUIS! is ongepast en dom
Voor Uw nieuwbakken ridderteken;
Hadt gij den zin als wij verstaan,
En nooit naar Holland omgekeken,
Dan, mooglijk, hadt gij welgedaan.

après quatre mois de séjour dans un pays, accorder des distinctions ineffaçables à des hommes qu'on ne connaît pas? Vous avez donné des récompenses sans qu'on vous ait servi; que donnerez vous pour qu'on vous serve ou que donnerez-vous quand on vous servira?" Zoo schreef hij o.a.

Zelfs mochten in de omgeving van den keizer de Hollandsche decoraties niet gedragen worden. Misschien zou hij later de Orde, door zijn broer ingesteld, willen erkennen!

Niet lang duurde het, of er kwam weer een verandering. Bij besluit van 23 November 1807, aangevuld den 6en Februari 1808, werd de Koninklijke orde van Holland vervangen door de *Ordre royal de l'Union*. Het door den keizer gewraakte portret van LODEWIJK NAPOLEON met als omschrift LODEWIJK NAPOLEON I, KONING VAN HOLLAND, waardoor men zou kunnen meenen, dat de erfelijkheid van den troon reeds vaststond, konden nu vervangen worden door een meer neutraal medaillon, voorstellende de koninklijke scepter, samengebonden met en omringd door de pijlen van de vereenigde provincies, waaromheen het vroeger voorgestelde devies in goud op blauwen achtergrond: „EENDRAGT MAAKT MAGT”.

Verder bleef alles onveranderd. De firma GIOVINO en TRUFFINO te Amsterdam droeg zorg voor de noodige veranderingen aan de eerekruisen.

De zijde, waarop de zwemmende leeuw is afgebeeld, werd als voorzijde voor het juweel aangenomen.

Er bleven 30 Grootkruisen, 50 Commandeurs en 450 Ridders, terwijl de Koning en de Prinsen van het Koninklijk huis in dit getal niet begrepen werden. Verder konden boven dit aantal nog vreemdelingen in de Orde opgenomen worden.

De eed, door de ridders af te leggen, luidde:

„Ik zwere te zullen leven en sterven als een man van eer en als een goed, getrouw en opregt ridder; dat ik mij geheel aan den dienst van mijn' Koning en van mijn Vaderland zal wijden, zoo dikwijls zij mijnen dienst zullen noodig hebben, en dat ik geduriglijk tot regel van mijn gedrag zal aannemen de grondwet der ridders: DOE WEL EN ZIE NIET OM.”

11 groote commanderijen, genoemd naar de Departementen van het Rijk, daarbij nog een aantal kleine, moesten door de Orde aangekocht worden, zoodra deze daartoe voldoende kapitaalkrachtig zou zijn. Uit de opbrengsten van deze bezittingen zouden de Ridders-Grootkruis en Commandeurs toelagen genieten. Een groote commanderij mocht ten hoogste tienduizend gulden, een kleine vijfduizend aan inkomsten bezitten. Waarschijnlijk zijn de inkomsten van de Orde zeer gering geweest, want toen bij decreet van den 16en van Slachtmaand 1808 bepaald werd, „dat aan elk Ridder, Commandeur of Groot-kruis, op deszelfs verzoek, een Diploma (open brief) of Acte van zijne benoeming, zal worden ter hand gesteld”, moesten de Ridders daarvoor 10, de Commandeurs 20 en de Grootkruisen 40 gulden aan den thesaurier betalen, zulks ten voordeele van de kas der Orde.

Jaarlijks moest in het Paleis te Amsterdam een bijeenkomst plaats vinden, waarop de nieuwbenoemde ridders den eed in handen van den Koning zouden afleggen, waarbij ook de Redenaar van de Orde de verdiensten van de leden, die zouden hebben uitgemunt, en de overleden ridders moest gedenken.

Voor de Ridders-Grootkruis was voorgeschreven op deze bijeenkomsten een gouden halsketen te dragen, bestaande uit de in kleuren geëmailleerde wapens der verschillende departementen van het koninkrijk, verbou-

den door pijlbunde's. De prijs van zoo'n collier bedroeg 1500 gulden.

De versierselen der commandeurs bleven gelijk aan die, vastgesteld voor de opgeheven orde. Men vindt zeer goede afbeeldingen van alle versierselen bij NAHUY'S.

NAPOLEON erkende nu de Orde van de Unie en wilde op 5 April 1810 zelfs een Grootkruis aanvaarden.

Hoiland werd echter eenigen tijd later bij Frankrijk ingelijfd, waardoor de Orde verviel en vervangen werd door de *Ordre de la Réunion*. Dit geschiedde den 18en October 1811, toen de Keizer te Amsterdam vertoefde.

Het decreet luidde: „L'ordre royal de l'Union est éteint et supprimé. Les grands-croix, commandeurs et chevaliers du dit ordre feront partie, dans leurs qualités respectives, de l'ordre impérial de la Réunion”.

Niet alle leden van de Orde van de Unie echter werden door NAPOLEON in die der Reunie overgenomen, verscheidene werden geschrapt.

Bij decreet van 9 Maart 1812 werd bepaald, dat met ingang van 1 April 1812 de Orde der Unie niet meer gedragen mocht worden. De eereteekenen moesten ingeleverd worden bij de Intendance générale des finances et du trésor de Hollande.

De Orde van de Reunie is door LODEWIJK XVIII den 28 Juli 1815 opgeheven.

Aan de orde van de Unie, die alleen, wat leger en vloot betreft, kon worden uitgereikt aan hen, die den rang van officier bekleedden, werd bij besluit van 18 Juli 1808 een *medaille voor Dapperheid* verbonden, bestemd voor mindere militairen. Zij werd gedragen aan het gewaterd blauwe lint der orde van de Unie en werd in goud en zilver uitgereikt. De medaille was rond, groot 47 m.M. en geheel gegraveerd.

Het decreet is opgenomen in de *Koninklijke Courant* van 15 Augustus 1808, no. 198.

Artikel 1 luidt:

Aan alle Onder-officieren, soldaten en Matrozen van onze Land- en Zeemagt, welke zich gedistingueerd hebben of in het vervolg zullen distingueren, door uitstekende daden van braafheid als daar is het redden in eenen Slag van een superieur, welke in 's Vijands handen is gevallen; het nemen of hernemen van een Vaandel, Standaard of stuk Geschut; het eerst bestormen van eene Plaats, of het eerst aanklappen van een Schip, en andere daden van dien aard, zal een Medaille van massief Goud worden geaccordeerd, dragende den naam van hem die dezelve bekomt, en houdende opgave van de roemrijke daad, waar door hij deze beloning heeft verworven.

In Art. 2 werd het pensioen vastgesteld, dat aan de Medaille verbonden is en de plechtige wijze van uitreiking.

In Art. 3 werd bepaald dat bij minder uitstekende daden, dan in Art. 1 vermeld, een Zilveren Medaille geaccordeerd zal worden en minder pensioen.

Enz. Enz.

In hetzelfde blad wordt als eerste voor deze onderscheiding voorgedragen de sergeant-majoor R. J. PURAYE, die tegelijkertijd bij wijze van gunst overgeplaatst werd bij de 1e compagnie Veteranen te Amsterdam. De decoratie werd hem aldaar op 4 September 1808 uitgereikt.

NAHUYS beschrijft het geval PURAYE onder no. 64, blz. 138 en volgende van zijn „*Histoire numismatique du Royaume de Hollande*” en geeft een afbeelding van de medaille op Pl. IX; zegt in een noot op blz. 138, dat hij slechts een schets van de medaille heeft gezien en daarnaar de afbeelding gemaakt heeft.

Het origineel is later gevonden en op 24 Mei 1912 te

Parijs, Rue Drouot no. 9, door CLÉMENT PLATT in de collection JOSÉ MATTÉI verkocht onder no. 76.

Voorzijde: Binnen twee gearceerde cirkels een lauwerkrans. In het veld het opschrift: LODEWYK NAP. DE 5TE – AAN – R. S. PURAYE. SERG^T MAJ^R – VAN HET 9DE REGIM^T INF^{TE} – TOT – BELONING VAN DAPPER – HEID EN TROUWE – DIENSTEN.

Keerzijde: Dezelfde versiering, waarbinnen: DEN 19 SEP^T 1799 – HEEFT R. S. PURAYE – BY SCHOREL IN NOORDHOLLAND – TWEE STUKKEN KANON – OP DE RUSSEN – VEROVERD.

Goud, met oog en ring, 47 m.M. Lint: licht blauw; liggende in een houten doos, waarop een zilveren plaat met opschrift: SOUVENIR D'UN BRAVE. Hierbij was gevoegd een extract uit het testament van een zoon van PURAYE, waarin over deze medaille geschreven wordt. In veiling bracht het stuk 3900 francs op. Het bevindt zich nu in het Musée de la Légion d'Honneur te Parijs. Volgens de medaille luiden de voorletters R. S., volgens het Koninklijk besluit R. J.

Aan wie verder exemplaren van deze medailles voor Dapperheid geschonken zijn, is niet meer nauwkeurig na te gaan.

Zeker zijn de eerste dezer eeretekenen zooals die van PURAYE, verleend voor vroeger bewezen diensten.

In het „*Carnet de la Sabretache*” van 31 Maart 1900, no. 87, wordt beschreven een gouden medaille, uitgereikt aan JACOB JONG, sergeant bij het Regiment Garde Grenadiers, voor zijn uitmuntende dapperheid, betoond in de Campagne van Noord-Holland op 27 Augustus 1799, dus bij de landing der Engelschen bij den Helder. Deze bevond zich toen in de verzameling GEORGES BERTIN, is nu in het Musée de l'Armée te Parijs. De penning is op dezelfde wijze uitgevoerd als die van PURAYE, alleen vertoont de rand andere graveeringen: aan de eene zijde een lauwerkrans, aan de andere een doorlopende eikekrans. Groot

47 m.M., goud. Ook SABRON geeft er een afbeelding van.

In mijn verzameling bevindt zich een derde bewaard gebleven exemplaar van de Campagne van Noord-Holland. Afmeting en graveering juist als bij die van PURAYE. Opschrift: LODEWYK NAP. DE I^a - KONING VAN HOLLAND - AAN - J. VAN COEVERDEN. Aan de andere zijde: BELONING - VAN - UTMUNTENDE DAPPERHEID - CAMPAGNE - VAN NOORD HOLLAND - 20 AUGUSTUS - 1799.

Verguld zilver, met oog en ring, lichtblauw lint, groot 47 m.M.

Het heeft mij zeer veel moeite gekost uit te vinden, wie deze VAN COEVERDEN geweest is. Eindelijk heb ik uit den mond van een bet-achterkleinzoon van hem vernomen, dat JACOB VAN COEVERDEN woonde te Zwolle en graanschipper op Archangel was. Hij moet met zijn schip door de Russisch-Engelsche Vloot gezeild zijn en de aankomst daarvan gemeld hebben. Inderdaad is de vloot voor het eerst op 20 Augustus op de Hollandsche kust verschenen. VAN COEVERDEN was geen militair, kreeg daarom waarschijnlijk een verguld zilveren medaille, waarop dan ook geen militaire rang vermeld staat.

De medailles, uitgereikt voor feiten gedurende de regeering van LODEWIJK NAPOLEON voorgevallen, zijn wel in de Koninklijke couranten opgenomen. Zoo vinden we daar in no. 207 van den 2en September 1809 vermeld de belooningen, verleend aan de onderofficieren en lagere militairen van het leger van den luitenant-generaal GRATIEN voor betoonde dapperheid in de gevechten bij Dömitz en Straalsund.

Een *gouden medaille* werd vereerd aan den Grenadier VAN DER MOESEL van het 1e bataillon 9e Regiment Infanterie van Linie, aan Grenadier-sergeant VAN DYK van hetzelfde regiment, aan Grenadier LANDMAN, ook van dit troependeel.

Een *zilveren medaille* kregen: wachtmeester-majoor

AUGUSTIJNS en wachmeester BOONEBAKKER, beiden van de Kon. Rijdende Artillerie, tamboer RUTGENS der Grenadiers van het 6e Regiment Infanterie van Linie, korporaal VAN BAARLE van de 2e Grenadiers Compagnie 8e Regiment van Linie (Dömitz), Grenadier PATER, eveneens van het 8e Regiment (Dömitz), sergeant SNIJDER, sergeant KRIEGER, voltigeur-korporaal VERSTEEG en sergeant-majoor BLINDE, deze laatste vier van het 9e Regiment Infanterie van Linie, wachmeester VAN DER HEYDEN van het 2e Regiment Kurassiers, wachmeester RUDOLPH van hetzelfde regiment: „die zich gedurende de gansche campagne zeer verdienstelijk gemaakt heeft en reeds in de Poolsche campagne bij de blokkade van Dantzig eener belooning waardig gerekend was”, en ten slotte brigadier VAN HASELEN van het 2e Regiment Kurassiers.

Een geldelijke belooning kregen: wachmeester THOMAS van den trein der Kon. Rijdende Artillerie, brigadier ARISSEN van de brigade Kon. Rijdende Artillerie, vuurwerker BOSSY, van de brigade Kon. Rijdende Artillerie, sergeant REEDER, sergeant-majoor WELSMA en sergeant KERS, alle drie van het 6e Regiment Infanterie van Linie. Verder sergeant DE RIDDER van het 8e Regiment van Linie, korporaal MATHYSEN van het 9e Regiment van Linie, brigadier ROMERS van het 2e Regiment Kurassiers, en eindelijk v. HUET, BLIKKENDAAL en EDENS, alle drie kurasiers van het 2e Regiment.

Van de genoemde zilveren medailles bestaan nog enkele exemplaren, o.a. die van SNIJDER, welke in het Krijgs-geschiedkundig Archief van den Generalen Staf berust.

De eene zijde vertoont het opschrift: Beloning van Dapperheid – Gevecht te Straalsund – den 31te van Bloemaand – 1809.

Keerzijde: Lodewijk Nap. de 1^e – Koning van Holland – aan – Johannes Willem Snijder – sergeant bij de 3^e

Comp^{ie} – 1^e Bataill: van het 5de – Reg^{nt} Infanterie – van Ligne.

Beiderzijds omgeven door een breeden gearceerden rand³⁾).

Het Koninklijk Penningkabinet bezit de medailles, toebehoord hebbende aan: FERDINAND KRIEGER, d.i. de latere luitenant-kolonel VERMEULEN KRIEGER van het Indische Leger, en JOHANNES VAN BARLE, beide afgebeeld bij NAHUYS, resp. I pl. X, blz. 71, en II pl. V, blz. 38.

Het exemplaar van SNIJDER is beschreven in: DE ROYE VAN WICHEN, *Eenige Middeleeuwsche Munten, Noodmunten en zeldzame Penningen*, blz. 32.

Sergeant SNIJDER is tijdens den terugtocht uit Rusland in den winter van 1812 op 1813 door uitputting overleden. Toen hij op het punt was te bezwijken, gaf hij zijn medaille aan zijn kapitein over, opdat zij niet in handen van den vijand zou vallen. Deze schonk haar later aan den kolonel DE ROYE VAN WICHEN.

Ook SABRON geeft in „*de Militaire Willemsorde*” een lijst van met deze medaille gedecoreerden op bladzijde 22. In DIRKS' *Repertorium* IV vindt men onder 1807, no. 2697, nog vermeld een eerepenning voor uitmuntende dapperheid verleend aan J. A. PETERS met datum 16 April 1807.

Ten slotte zijn door LODEWIJK NAPOLEON nog geborduurde eereteekenen voor mindere militairen ingesteld, o.a.:

8 September 1809: Eereteeken voor de militairen, die met den Generaal CORT HEYLIGERS het fort Bath bezet

³⁾ De catalogus der verzameling munten en penningen van den heer C. G. BOONZAJER, 27 Oct. 1863 te Gorinchem verkocht, vermeldt op blz. 61, no. 1572: 1809 Décoration pour les militaires Hollanda's à Stralsund, attachée à une chaîne d'argent. Comparez NAHUYS. pl. XI. no. 74. Cette décoration a été donnée à feu Mr. BLOEMAERTS, Chirurgien-Major dans l'armée Hollandaise, oncle de feu M. Boonzajer.

hebben: Een sabel omgeven door bladertakken, in goud geborduurd op een ruitvormig stuk laken, te dragen op de linkerzijde van de uniform.

29 September 1809: Een dergelijke decoratie wordt verleend aan allen, die bij de inneming van Stralsund gekwetst werden.

30 Mei 1810: Eereteeken voor de gekwetste militairen in Spanje en voor de deelnemers aan de inname van Stralsund: in goud geborduurd sabeltje op een lichtblauw ruitvormig veld, met een gouden geborduurd randje omgeven, te dragen op de linker borst van den rok.

De officieren droegen dit eereteeken zonder lichtblauwen ondergrond, geborduurd op den rok.

Al deze distinctieven zijn door NABUYS beschreven en afgebeeld, waarbij ook genoemd zijn borduursels voor in den strijd verminkten en als belooning voor langdurigen trouwen dienst (zie aldaar blz. 144 e.v. en Plaat XI).

Van deze zeer zeldzame onderscheidingsteekenen uit het eerste Koninkrijk Holland zijn een tweetal te vinden in de verzameling van het Koninklijk Penningkabinet (zie Cat. Kon. Penningkabinet II, no. 3875 en 3880).

Amsterdam.

Dr. W. F. BAX.

Voor deze studie geraadpleegde bronnen:

- Carnet de la Sabretache* no. 87. 31 mars 1900. Paris:
Librairie militaire BERGER-LEVRAULT & Cie.
- M. TH. C. F. N. NAHUYNS: *Histoire numismatique du
Royaume de Hollande.* Amsterdam 1858.
- Idem: *Histoire numismatique de la Hollande pendant la
Réunion à l'Empire français.* Amsterdam 1863.
- Gedenkschriften van de Koninklijke Orde der Unie.*
Amsterdam bij JOHANNES ALLART 1810.
- SABRON: *de Militaire Willemssorde.* 1912.
- A. J. B. DE ROYE VAN WICHEN: *Eenige middeleeuwsche
munten, noodmunten en zeldzame penningen.* 1847.
- CL. PLATT: *Catalogue de vente de la collection JOSÉ MATTÉI.*
Paris 24 Mai 1912.
- Koninklijke Couranten van Holland* 1807—1810.
-